

Flirten met goth

Religiositeit zonder geloof in een kwijnende subcultuur

Schedels, dode bloemen, macabere *art* en aan de duivel gerelateerde pentagrammen en omgekeerde kruizen horen bij de gothic subcultuur. Een goth gaat in het zwart als symbool voor het kwaad, het slechte, het nare en de dood, en hij luistert naar ‘depromuziek’, muziek die zijn pessimistische stemming en kijk op het leven helpt cultiveren. In de sinds de jaren tachtig bestaande gothic jongerencultuur zijn zinloosheid, de dood en het kwaad belangrijke onderwerpen. Maar: “Gothic zijn betekent niet, dat je het doorkiesnummer hebt naar Satan of Magere Hein,” valt te lezen op internetfora.

Op het inmiddels gesloten forum *Gothic Nederland* is vijf jaar lang gediscussieerd over wat het is om goth te zijn, en over tal van levensbeschouwelijke en religieuze onderwerpen.¹ Het is een goudmijn om in te onderzoeken hoe religie goths bezighoudt. De website is uniek omdat goths niet open zijn tegenover de buitenwereld. Journalisten en wetenschappers worden gewantrouwd, zelfs als de onderzoeker zelf een goth is (Jasper 2004, p. 94). Hoe verhouden goths zich tot het kwaad dat zij overal terug zijn, in zichzelf herkennen en waarvan ze een bepaalde subcultureel vormgegeven set uitbeeldingen cultiveren? Wordt er ook op ‘agelovige’ wijze geflirt met religieuze beelden, zoals van het kwaad of God?² Het zoeken naar een antwoord op deze vraag is een poging het in mijn dissertatie *Flirten met God* ontwikkelde model te testen: geeft het oog voor religiositeit zonder geloof?

Het is ironisch: een eerste scan op internet maakt al gauw duidelijk dat deze scene ook op een onbedoelde manier doet waar zij goed in is: de dood uitbeelden door zelf op sterven na dood te zijn. “Geen vernieuwing, geen nieuwe aanwas ... de scene ligt op sterven,” constateert een goth op het messageboard van Dutchgothic.org. Een ander over de muziek, die in de gothic subcultuur centraal staat: “Weinig nieuws, weinig verrassingen.”

Op *Gothic Nederland* probeert bezoeker Frank-Jan er een verklaring voor te geven:

Ooit ervoer ik het bezoeken van feesten als iets bijzonders en vond ik de sfeer bijna mystiek; dat gevoel is echter weggeëbd. Waar dat precies aan ligt is lastig te duiden. Misschien komt dat omdat je naarmate je ouder wordt een bepaald vermogen tot verwondering verliest en dat daarmee ook een deel van de charme verdwijnt. Van dat obscure en toverachtige is in mijn beleving weinig meer over en daardoor is voor mij de bekoring wel afgenomen.

De gothic ‘beelden van transcendentie’ zijn minder aansprekend geworden (Van der Velde 2011, pp. 144-152). Hun zowel sociale en emotionele als levensbeschouwelijke evocatieve lading zou aan het verdwijnen zijn.

Voor anderen leeft de typerende duistere wereld nog wel. Ze bestaat uit een heel repertoire aan beelden van transcendentie. Deze wekken op party’s een zeker ‘transcendentiebesef’ (Van der Velde 2011, pp. 144-152). “Het is enerverend om een gothic feest binnen te komen en je zelf in een wereld vol mysterie terug te vinden,” zegt Jasper (2004, p. 90).

Pessimisme alom, maar vreemd echter is dat de fascinatie voor het kwaad niet met veel woorden op het discussieforum aan bod komt. Of dat met het sterven van de scene te maken heeft of dat de scene toch anders in elkaar steekt dan zij zichzelf graag ziet, is niet gemakkelijk uit te maken. De vraag zal na de levensbeschouwelijke uitingen op het forum besproken te hebben, aan het eind van dit artikel opnieuw aan de orde komen.

Er zijn er maar enkelen met een duidelijk pessimistische levensfilosofie. Behemoth:

Ik ben niet zo'n extreme pessimist hoor, maar het leven is lijden. Als je je ongelukkig voelt dan heeft dat alleen maar negatieve energie, en als je gelukkig bent, dan is dat in feite alleen omdat je dan niet ongelukkig bent – geen positieve maar neutrale energie. Je wilt namelijk altijd meer en meer, en als je dan iets hebt dan ben je even gelukkig, maar uiteindelijk wil je toch weer meer. En zo heb je alleen negatieve energie tot aan je dood, en dan houdt alles op. Ik wil absoluut niet dood hoor, maar omdat ik aanneem dat dit bovenstaande een feit is, zou het dus voor ieder mens beter zijn als hij/zij niet geboren was, en bovendien zo snel mogelijk zou sterven.

Wel geven velen op het forum ook blijk van grote levensbeschouwelijkheid. Orriens: “Als god bestond, waarom zijn er dan zoveel foutjes in onze zak vel met botten?” Zulk ontzuenderend besef is niet alleen een intellectueel standje, maar kan ook angst aanjagen. CTX: “Het is best een enge gedachte dat als je dood gaat je ook daadwerkelijk helemaal weg bent.”

Op het forum wordt veel over de dood gediscussieerd. Voor de een is dood dood, voor de ander is het vanzelfsprekend dat er een vervolg komt. Maar een groot deel beschouwt zich als onvermogen te geloven in het wel of niet bestaan van een leven na de dood. Kratarknathrak ziet in geloven een reliëf.

Heden ten dage is het toch een anachronisme wat feitelijk alleen nog maar nut heeft als strohalm voor mensen die het onvermijdelijke niet wensen in te zien, of mensen die van jongs af aan geïndoctrineerd zijn. We kunnen heel goed zonder.

Hieruit vloeit bij hem cultuurkritiek:

Mensen willen daar gewoon niet aan omdat ze dan geconfronteerd worden met wat ze niet willen, met de zinloosheid van het bestaan. Veel mensen willen alles simpel, overzichtelijk en vooral positief en niet bedreigend voor hun ego. Het idee dat ze volstrekt onbeduidende schimmetjes zijn met een beperkte houdbaarheidsdatum op een onbeduidende planeet in een monsterlijk groot en vooral erg naar en vijandig heelal is gewoon te veel voor ze.

Religieus geloven wordt ook als iets onbegrijpelijks gezien. Romratt zegt: “Geloof is geen religie en ik heb het idee dat dat nogal eens door elkaar gehaald wordt. Wat geloven is is voor sommigen niet te vatten. Vampmuisje: begrijp mij niet verkeerd: ik heb niks tegen gelovigen, ik snap ze gewoon niet.” Geloven is voor Strategic_Art onmogelijk, zegt hij, want “er is niet zoiets als een objectieve waarheid”.

Ook Forsvinn gelooft niet, maar als je dat zegt moet je wel behoedzaam en zelfkritisch zijn, stelt hij, want voor dat je er erg in hebt, geloof je toch weer:

Ik vind de evolutieleer aannemelijker, maar dat wil niet zeggen dat ik erin geloof. Ik geloof nergens in. Het is makkelijk te zeggen dat gelovigen maar gewoon aannemen wat in de bijbel staat, maar wij nemen net zo goed aan wat wetenschappers zeggen, terwijl we geen idee hebben hoe het nou precies in elkaar zit.

SlimJohn bezingt de twijfel:

Het is ook niet onomstotelijk bewezen dat wij eigenlijk smurfen zijn die denken dat we mensen zijn en daar zo volledig van zijn overtuigd dat we onmogelijk in kunnen zien dat we écht smurfen zijn. Oftewel: er is altijd ruimte voor twijfel, maar sommige aannames zijn gewoon belachelijk en daar moeten we vooral geen rekening mee gaan houden.

Bijna algemeen is de afkeer van institutionele religie, in het bijzonder van het ‘onderdrukkende en machtwellustige’ christendom. Hierin worden opeenhopingen van menselijke en zelfs duivelse slechtheid gezien. Goths wonen in een slechte wereld, waarin deze godsdiensten uitblinken in hun perverse duivelachtigheid. Goths willen daar niet bij horen en tooien zich met de veren die de rest van de wereld, slecht als die is, niet van zichzelf wil laten zien. Misschien is deze omkering bedoeld om aan te geven dat goths even slecht zijn als de rest. Maar wellicht is het aannemelijker als goth-zijn een reactie is op de omkering die in de ogen van goths heeft plaatsgevonden in de rest van de wereld inclusief de religies: doen alsof je goed bent, maar ondertussen juist in en in slecht zijn.

Het wemelt immers op het forum van de uitspraken waarin men zichzelf sterkt in de mening dat goths moreel superieur zijn aan de kwade buitenwereld. “Vraagje... Wat doet iemand met een gotische levensstijl anders in zijn dagelijks leven, dan iemand zonder gotische levensstijl? Behalve naar ander muziek luisteren en andere kleding dragen.” Scary

miss fairy: “Goths denken meer na over leven of dood. Ze zijn meer bewust van de wereld om zich heen en leven (mijn interpretatie) niet alsof ze nog maar één dag te leven hebben. Ze hebben een doel in hun leven. Ze gaan niet elke avond naar een of andere discotheek of zuipen zich helemaal vol.” Acid Rain over seks: “Ik hoef persoonlijk ook geen one night stand, want – hoe cliché – ik vind dat seks voort moet komen uit liefde en niet uit lust.” Terwijl men de slechtheid van het leven onderkent, meent men zelf hoge ethische standaards na te streven.

De kritiek op de gewone wereld is dat die op zijn minst het kwaad al te gemakzuchtig uit het bewustzijn bant, en dat staat haaks op de wereld van de goths die het kwaad juist ‘vol in de bek’ proberen te kijken. Iemand merkt op: “Vele songteksten gaan over dood, het kwade en bijbehorende onderwerpen. Maar het maakt niet dat goths zich daar hele dagen mee bezighouden. Het hoeft ook niet perse negatief te zijn. Zo snijden ze een aantal onderwerpen aan die vele muziekculturen juist proberen te ontwijken, zoals zelfmoord, automutilatie en de dood.”

Tegelijkertijd staat relativering hoog in het vaandel. Gizmo over het thema: Liefde, iets goeds of slecht?

Liefde is maar een vreemd iets. Ik heb mensen er dolgelukkig door gezien, maar ook vrij veel mensen er helemaal aan kapot zien gaan. Het vreemde is dat mensen liefde blijven zoeken en nodig blijven hebben. Op de een of andere manier worden twee mensen door elkaar geliefd en toch gaat het bijna altijd weer stuk. Mensen praten bijvoorbeeld over hun ‘ware’, maar als die echt zou bestaan zouden er niet zoveel relaties stuk gaan. Ik vraag me dan ook af, is liefde nou een goed iets of een kwaadaardig iets.

DjCheminee reageert: “Liefde is niet goed of slecht. Liefde is gewoon een chemische reactie in je kop.” BAT: “Jammerlijk is dan weer dat goed en slecht zulke subjectieve begrippen zijn dat een zwart/wit-stellingname feitelijk niet mogelijk is.”

De ambivalentie is niet alleen op het gebied van de moraal, maar ook op het gebied van religiositeit zichtbaar. Hier geldt het agadium: leven en laten leven. Hoewel religies over het algemeen slecht gevonden worden, zijn er tegelijkertijd verschillende levensbeschouwelijke affiniteiten te onderscheiden. SA op het forum: “Je hebt ongelovige goths, agnostische goths, christelijke goths, joodse goths, goths die een oosterse filosofie aanhangen, en zelfs islamitische goths. Ongelovige en agnostische goths vormen denk ik de meerderheid.” Velen van hen leven zich hiernaast op verregaande agelovige wijze in in substromingen als cybergothic, mediaeval, gothic-metal en darkwave die je ieder op hun manier in soms

vergaand metafysische werelden voorspiegelen waarin heksen en tovenaars, paranormaliteit en tijdreizen niet vreemd zijn.

Hier en daar zie je een zekere agelovige openheid voor religieus gedrag en religieuze beleving. V3mPyr3 lijkt minder naar religieuze beelden te kijken als geloofs- dan als smaakkwestie. “Alle religies/overtuigingen hebben wel punten die je voor jezelf er uit kan halen. Daarvoor hoeven ze echt niet altijd origineel of te bewijzen zijn. ‘Alternatieve’ theorieën vind ik trouwens ook leuk om te lezen, zoals dat we zijn neergezet door aliens als labdieren.” Alles ligt in principe open. Gothic-Art: “Hoe weet jij zo zeker dat de wetenschap over X jaren door vergevorderde technologie geen hogere dimensie ontdekt?”

Met de constatering dat geloof een smaakkwestie is, blijkt ook de waardering ervoor. Over het leven na de dood, een echte hit, de discussie woedt maar liefst 16 lange pagina's voort, zegt JapaneseFairy heel typerend dat het voor haar zowel een geloofs- als een smaakkwestie is. “Ik geloof zeker niet dat er een hemel en een hel zijn. Vind het wel een grappig idee op zich, maar ik geloof het niet. Ach, ik zie 't vanzelf.”

Een verwant topic is de bijna dood-ervaring (BDE). Het probleem van de waarheid van de ervaring wordt ondanks het onvermogen te geloven toch belangrijk gevonden. Het geeft transcendentiebesef. Drexl: “Sommigen vinden het totale onzin, anderen dan weer niet... Ik weet niet tot welke groep ik behoor, maar ik weet wel dat er dingen zijn die men gewoon niet kan bevatten.” Remy: “Ik vind het wel heel interessant dit, er is ook een theorie dat een bijna-doodervaring zoals Drexl het beschrijft wordt veroorzaakt door een stof die vrijkomt in de hersenen net voor je doodgaat. Ik denk dat er voor allebei wel wat te zeggen valt.” Margoth: “Drugs kunnen van die hallucinaties perfect oproepen maar wie kan met zekerheid zeggen dat die te vergelijken zijn met een BDE?”

Je ziet ook op agelovige basis licht religieus wordende praktisch gelegitimeerde oftewel ‘pragmatheïstische’ gebruiken (Van der Velde 2011, pp. 352-357). Hygd:

In mijn naaste omgeving zie ik ook dat God bijvoorbeeld wordt gebruikt als hulpmiddel bij het rouwproces. Zelf ben ik niet gelovig, maar toen mijn oma overleed heb ik een kruisje en een mariabeeldje van haar geërfd. Die houd ik, niet omdat ik gelovig ben, maar omdat ze me aan mijn oma herinneren. God in de rol van herinnering aan een verloren naaste, zogezegd.

Kratarknathrak zegt kritisch:

Dan kan ik voor ‘god’ net zo goed ‘Kabouters Plop’ invullen. Het hebben van voorwerpen die van oorsprong een religieuze functie hebben, maar doen herinneren aan een dierbare, is in mijn optiek iets anders. Als je niet gelovig bent, dan hebben die voorwerpen een andere betekenis gekregen dan oorspronkelijk bedoeld.

Maar volgens Margoth kan er weldegelijk wel eens iets religieus in sluipen:

Zelfs veel mensen die niet geloven in god, grijpen er vaak naar wanneer een geliefde sterft. Ik heb me daar zelfs schuldig aan bevonden. Het is nu eenmaal een onderdeel van het rouwproces: proberen een akkoordje te maken met god of weet-ik-veel welk wezen daarboven. Zoiets als: 'Als je bestaat zeg je hem wel dat ik van hem houd hè?' Dat is toch prachtig?

Strategic_Art propageert een dit begeleidend transcendentiebesef.

„Nou, ik geloof dus niet dat we als mens God genoeg kunnen doorgronden om met hem/haar (eigenlijk 'het') om te gaan. Ik denk dat veel mensen door 'ritualisme' toch een creatieve inslag kunnen krijgen of meer zelfvertrouwen kunnen krijgen om iets met kunst te doen.”

Kratarknathrak:

Ik zie God als de 0-en en 1-en achter alles wat er is, niet als een wezen. We kunnen God ons niet eens voorstellen. De pogingen van de mens om God te doorgronden of te begrijpen zijn allemaal nutteloos, het is net zoiets als het heelal; het is oneindig en heeft altijd bestaan. Dus ik geloof niet dat God enige rol heeft behalve dat 'God' de programmataal is van het universum. En dat zal ook zo blijven. Ik ben teveel met Kabbalah bezig, denk ik.

Bath dringt aan op pragmatisme:

Als ik verdriet heb gebruik ik de knuffelfunctie van mijn konijn, anderen zetten sprookjesverhalen over 'bij god zijn' en 'de hemel' in. Op zich maakt dat niet zoveel uit. Als het een effectief middel is om over een schok heen te komen en effectief door te kunnen gaan met het leiden van je leven, moet je er vooral gebruik van maken. Een probleem wordt het pas wanneer een god voortdurend als verklaring voor handelingen of gebeurtenissen wordt ingezet. Mijn sympathie wordt in zulke gevallen vervangen door minachting en zelfs walging.

Ook BAT beweert dat geloofsreligie bestreden moeten worden. Slimjohn: "Exact. Daarnaast kun je uiteraard volop van symbolistische of religieuze kunst genieten terwijl je er niet meer in ziet dan metaforen en je beseft dat mysticisme onzin is."

Een ander hot religieus item is de vraag of het leven uitgestippeld is. En dat roept in gedachten van sommige goths een flirt met het perspectief van uiteindelijke zinvolheid op. Soulsearcher doet een oproep: "Wie denkt er dat er soms momenten zijn in het leven ... dat je denkt dat het zo moet zijn ... en dat je voor een bepaald doel hier bent? Standaard iets maar... ik heb soms het gevoel dat mijn tijd nog moet komen voor het 'ding' wat ik moet gaan doen..." Jozf reageert: "Ik vond het een tijd ook wel makkelijk en geruststellend om zo te denken, maar ik vrees dat er niet meer is dan wat je er zelf van maakt." Lisanne336 heeft hier

een praktische oplossing voor: “Bid alsof alles van God afhangt, werk alsof alles van jezelf afhangt.”

Sommigen genieten ondanks hun ongelooft actief, expliciet religieus, en met overgave. Op het thema ‘de eo-jongerendag: wat vinden jullie ervan’, reageert Wizard:

Oké ik zal duidelijk zijn, ik ben gisteren samen met m’n zus naar de eo-jongerendag geweest. Het heeft m’n ogen geopend over god, terwijl ik niet gelovig ben. Het was echt te gek, en er waren meer goths. Oké wat mij tot het eo-jongerenfestival bracht was ongelooft in god. Ik geloof niet in hem en nog steeds niet. En ook al ben je piet paulusma de boskabouter, of een satanist, iedereen was daar welkom en dat werd ook gezegd. Het zijn ook geen duizenden debielen die god zo loven dat ze de hele tijd ‘oh god’ roepen. Het is tijd van het besef dat er iets anders is, dat we allemaal bij elkaar kunnen komen om een feest te vieren. Ik voelde me gewoon geaccepteerd, opgenomen in een gevoel van iets wat boven ons is, en de muziek was ook heel mooi. Zelfs ik kwam los. En daar ging het mij om. Dit feest is niet voor debielen of alleen gelovigen, het was ook het feest van de ongelovigen. Ik kwam gewoon om het gevoel te beleven.

Een eo-jongerendag, dat lijkt wat heel anders dan waar het de traditionele gothic om te doen is. Er zijn goths die ervan moeten rillen. Binnen de gothic-scene zijn twee stijlen te onderscheiden: die van *diehard* en die van *parttimer*. Voor de diehard zit het gothic-zijn heel diep, ‘in de genen’. Iemand verinnerlijkt ‘het zwarte’ dan zo zeer, dat kleding en attributen betekenisloos worden. De echte goth kan onherkenbaar zijn, heet het, terwijl velen maar wat met zwart en attributen rommelen en zich vrij betekenisloos goth noemen. De echte goth is echter ‘authentiek’. “Arend haat gothic,” schrijft Jasper, “maar hij is de meest gothic persoon die ik ken. Het is gewoon in je, of je nu een rubber outfit draagt of niet. Hij had een zware jeugd en blijft vluchten in een fantasiewereld. Hij heeft een gewone kantoorbaan, maar als je hem hoort zingen is er darkness in zijn lyrics. Het moet er op een manier uit komen, het wordt een creatieve niche, je draagt het in je.” (Jasper 2004, p. 96).

Maar de parttimers zijn steeds duidelijker aanwezig. Zo stond er in 2003 in de Viva een artikel over Goth zijn voor één avond. Jasper:

Dit klinkt waarschijnlijk onmogelijk voor een gothic insider, want je bent goth of je bent het niet. Het artikel verschaft een blueprint voor Vivalezers om zichzelf om te toveren tot een goth. De gothic identiteit als een staat van zijn wordt een pre-geconceptualiseerde, gestilleerde identiteit die kan worden gekopieerd en gefabriceerd. Mensen die dat doen zijn alleen aan het shoppen zonder authentiek te zijn (Jasper 2004, p. 104f.).

Het is echter aannemelijk dat ook ‘goths voor een avond’ iets typisch, authentiek gothic zullen kunnen meemaken, want anders was de aantrekkingskracht er natuurlijk niet. Het is kennelijk ook mogelijk om parttime, door je met enkele stereotypen te tooien, iets van de gewenste goth-beleving te wekken. Voor velen zijn de beelden (al dan niet van

transcendentie), die ze met zwarte kleding, muziek en symboliek vormgeven en inzetten voor de beleving, een smaak voor af en toe, een van de vormen waarin zij zich wensen te uiten. Naast en gemixt met andere vormen, zoals die van de 'eo-jongeren-scene'.

Diehards en partimers staan niet tegenover elkaar. In de gothic-cultuur wordt het perspectief gezocht van zinloosheid evenals dat van uiteindelijke zinvolheid. Uit het forum blijkt dat goths bijna allemaal behoefte hebben aan beide, of ze nu diehard of parttime zijn. Het negatieve antwoord – het leven heeft geen enkele zin – verbeelden zij bij tijd en wijle, zodat ze het kunnen beleven. Om even later te switchen naar een tegenovergesteld perspectief. Je ziet dit switchen vanzelfsprekend bij de Viva-goths, maar het is ook te zien bij de vele diehard goths op het forum.

Ook het object van de gothic-cultuur is fundamenteel ambigue. Wat is kwaad? Is het de dood, is slechtheid niet relatief, is zinloosheid slecht? Het object is donker, maar wat dat precies is, is niet gemakkelijk vast te pinnen. Zelfs in het wit gekleed kunnen sommigen het donkere uitbeelden, bewijzen de goth-foto's op internet. Niets ligt vast, zeker bij de diehards, die er het diepst induiken, op zoek naar de aller-authentiekste expressie van hun levensgevoel. Maar het zou naïef zijn de partimers, die gepokt en gemazeld zijn in het switchen tussen de verschillende scenes, rollen en identiteiten het typische gothic-gevoel voor ambiguïteit te ontzeggen.

Bij zowel diehards als partimers kunnen uitbeeldingen van zinloosheid de stemming zo zeer bevestigen dat deze schoonheidsgevoelens oproepen. "Gothic speelt met depressiviteit, maar die wordt naar buiten gekeerd, gevierd en geësthetiseerd," zegt jeugdhulpverlener Ingo Weidenkaff uit Erfurt (Van Loenen 2003). En zo gerelativeerd. Waardoor ze wellicht een mysterieuze sensatie geeft, een belangrijk element dat genoemd wordt als spil van gothic evenementen. Het is typerend aan wat hier religiositeit zonder geloof genoemd wordt, namelijk de combinatie van transcendentiebesef, en het je op de een of andere wijze aangesproken voelen, intentionaliteit beleven (Van der Velde 2011, pp. 175-207).

Maar wellicht zit hieraan ook het probleem dat het gemakkelijk plaatslaat. Want het lelijke en kwade verliest maar al te gemakkelijk zijn karakter als het wordt geësthetiseerd. Dit kan een al dan niet gewenst bijeffect zijn, wellicht de gelegenheid geven er (tijdelijk) afstand van te nemen, parttimer te worden. Maar het kan ook tot de aan het begin van dit artikel geconstateerde afsterving leiden van het zozeer gewaardeerde mystiek genoemde maar welbeschouwd enigszins religieus te noemen gothsentiment, en daarmee tot de neergang van de scene.

Misschien is de neergang van deze subcultuur dus mede te wijten aan de paradoxale preoccupatie met het kwaad dat niet alleen aanlokkelijk want mysterieus is, maar ook hard kan binnenkomen. Hierop zijn de verschillende reacties mogelijk. Je kunt vervlakking wenselijk vinden en uiteindelijk de behoefte krijgen de gothic-cultuur te laten voor wat het is. Maar het kan ook anders uitwerken. Je kunt door te switchen met tegenovergestelde beelden, die het licht en het goede benadrukken, ook de beleving van het kwaad zowel levendig en mysterieus als ook dragelijk houden.

Dat goths ambigue zijn over hun identiteit zal niet alleen met de veel algemenere tijdgeest te maken hebben, waar switchen eerder norm dan uitzondering is. Het zal ook te maken hebben met de aard van de preoccupatie van deze subcultuur: het kwaad. Geen goth die het kwaad beoefent, integendeel, uit de discussies klinkt zoals we zagen stevast een sterk ontwikkeld ethisch besef. De wereld is kwaad, het leven is hard, en goths zijn daar op beleving hiervan beluste maar ook relativiserend ingestelde deelnemers aan. Bij een heel aantal van hen zie je een relativering die zoals we zagen soms zo sterk wordt doorgevoerd dat er ook een zekere openheid en zelfs een zekere agelovige betrokkenheid met religieuze beelden zoals God uit kan spreken.

Zowel bij diehards als bij parttimers. Op het forum zien we duidelijk religiositeit zonder geloof terug. Agelovigheid is wijdverbreid, in theorie is religiositeit vaak niet uitgesloten, en in de praktijk is religieus gedrag en het expliciet ontwikkelen van sensitiviteit voor religieuze beleving in de gothic-subcultuur aanwezig, al is het marginaal. Zou in het agelovige perspectief op zowel het typisch gothic donkere als op traditionele religieuze thema's misschien een uitweg voor de scene kunnen liggen, omdat de beleving er mogelijk weer levendiger door zou kunnen worden, het transcendentiebesef kan toenemen en wellicht ook de beleving van intentionaliteit?

Noten

¹ www.gothic-Nederland.nl laatst geraadpleegd op 15-6-2011.

² Een agelovige gelooft niet, niet in bijvoorbeeld het bestaan van God, maar ook niet in het niet bestaan ervan. Hij beoordeelt religieuze beelden naar smaak. Zie: Van der Velde 2011, pp. 123-136.

Literatuur

- Jasper, A. (2004). 'I am not a goth!' The Unspoken Morale of Authenticity within the Dutch Gothic Subculture, *Etnofoor* 2004.
- van Loenen, G. (2003). Geloven voor even, en dan weer verder. *Trouw* 06-02-2003
- van der Velde, K. (2011). *Flirten met God, religiositeit zonder geloof*. Utrecht 2011 (dissertatie Vrije Universiteit).

Koert van der Velde (1960) studeerde godsdienstwetenschappen aan de Universiteit van Leiden. Hij is journalist, onder meer voor Dagblad Trouw. In 2011 promoveerde hij aan de faculteit der Sociale Wetenschappen van de Vrije Universiteit in Amsterdam op *Flirten met God*, een studie naar de mogelijkheid van religiositeit zonder geloof. De publieksversie is verschenen bij Uitgeverij Ten Have. Eerder publiceerde hij *Vrienden met God* (1994/6), een boek met reisverhalen die een introductie vormen in de volksislam, en *Religieuze belevenissen* (2007), een bundel interviews met mensen die iets religieus beleefden. Momenteel werkt hij aan een vervolg op *Flirten met God*.

1

2